

1062
IETS

OVER

JACOB DE COSTER

VAN

MAERLANT,

DOOR

L. G. Visscher,

HOOGLERAAR AAN DE UNIVERSITEIT TE UTRECHT.



UTRECHT,
L. E. BOSCH.

—
1838.

Volgens de *Handelingen der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden* 1837, bladz. 67, bezit de vorst van Bentheim-Steinfurt een door den Heer L. Tross opgespoord handschrift, bevattende het boek van *Merlijns propheciën ofte de historie van den grale*, in het Nederlandsch geschreven. De Heer L. Tross, die dit berigt aan de Maatschappij mededeelde, voegde er nog een paar ophelderingen bij, zoo als, dat het werk door zeke-
ren *Jacob de Coster van Merlant* in 1326 geschreven, aan ALABRECHTE VAN VOORNE is opgedragen, en ongeveer 45,000 verzen bevat.

(*) Dr. L. Tross, *Oberlehrer am Königl. Gymnasium te Hamm*, zich op dit oogenblik onledig houdende met de uitgave van *Bato, Sammlung holländischer Gedichte alterer und neuerer Zeit*, een werk dat ook bij ons aanmoediging verdient; prijs bij intekening f 2,40.

Prof. H. W. Tydeman, als secretaris der Leidsche maatsh appij, voegt bij de gedane mededeeling eene aantekening, en zegt: « Deze omstandigheid, « en misschien nog meer de naam van *Koster van* « *Merlant*, is van groot gewigt ter bevestiging der op- « merking van den Heer van Wyn, *Avondst.* I. 289 – « 291, (enz.) wegens de betrekking van den Vlaming « *Maerlant* tot het Hollandsch- Zeeuwsche land van « Voorne. Ook onderscheidt, volgens den Heer Tross, « *Maerlant* zichzelf van de *Flaemsche* dichters”.

Op deze wat vlugtige en niet zeer duidelijke nota voortredenerende, is de Heer Lauts in den Konst- en Letterbode (N^o I van dit jaar) met een betoogjen ter bane gekomen, waarin onder anderen beweerd wordt:

I. Dat JACOB VAN MAERLANT, de van ouds bekende hoofdman der Nederlandsche letterkunde, een Hollander is, en

II. Dat JACOB DE COSTER van *Maerlant* allernoodzakelijkst dezelfde persoon moet zijn.

Wat nu het eerste punt betreft, is het zeker, dat de bekende dichter van den *Spieghel historiael* zich in dit rijmwerk bij herhaling een Vlaming noemt; voorts voor die van Utrecht het leven van *St. Franciscus* vertalende, voegt hij er nog wel uitdrukkelijk bij, dat men hem, wat de taal betreft, met inschikkelijkheid moest beoordeelen, aangezien hij als Vlaming voorzeker wel eenige woorden zal gebruikt hebben, die hier te land min algemeen bekend zijn.

*Ende om dat ic Flaminc ben ,
met goeder herte biddic hen ,
die dit dietsche sullen lesen ,
dat si mijns genadich wesen ;
ende lesen sire in somich woort ,
dat in her lant es ongehoort ,
men moet om de rime souken
misselike tonghe in bouken .*

Voorzeker indien JACOB VAN MAERLANT Hollander geweest ware , dan had hij zulk eene *captatio benevolentiae* voor zijne Utrechtsche vrienden wel achterwege gelaten.

JACOB VAN MAERLANT droeg zijnen naam vermoedelijk wel naar het dorpjen *Maerlant* , alwaar hij eenigen tijd verbleef , en volgens zijne eigene beken-tenis den *Troyaanschen oorlog* bewerkte (*Sp. hist.* I. 112). Of hier echter aan *Maerlant* bij den Briel (thans in de stad opgenomen) dan wel aan *Maerlant* bij Maastricht moet gedacht worden , is geheel onzeker. Van Wyn pleitte voor het eerst genoemde gehuchtjen , en wel omdat de dichter (doch altijd eerst jaren daarna) voor Hollanders , voor FLORIS V , en eenige Stichtsche vrienden geschreven heeft. Het bewijs is zwak , doch van Wyn gaf zijne opvatting ook voor niets anders dan ter bevestiging eener geheel onbetwiste historische waarheid , te weten , dat JACOB VAN MAERLANT met Hollanders en Zeeuwen in betrekking stond.

De Heer Lauts is stouter in zijne gissingen , en maakt JACOB VAN MAERLANT , ofschoon zonder beter

gronden dan die door van Wyn, met een ander doel, waren bijgebracht, zoo maar kort weg tot een Hollander: een ultranationale inval, welken hij zegt reeds langen tijd gehad te hebben, doch waartegen wij, om bij minkundigen geen twijfel of verwarring te doen geboren worden, op het nadrukkelijkst moeten waarschuwen.

Wat de Heer Lauts ten opzichte van het tweede punt bijbrengt, zijn gissingen over den persoon van JACOB DE COSTER van *Maerlant*, die hem alleen uit de Handelingen der Leidsche maatschappij en uit de aantekening van Prof. Tydeman bekend was, of wel gevolgtrekkingen uit het boek van *Merlyne*, waarvan hij nimmer eene enkele letter gezien heeft.

Noch tegen deze, noch tegen gene redeneringen vatten wij de pen op. Wij willen niet kampen tegen iemand, die geenszins ten strijde is toegerust, en ondanks zijne misvatting evenwel een verdienstelijk schrijver en aller achting waardig is. Wij laten derhalve den Heer Lauts volkomen in rust, maar zullen, uit zijn geschrijf aanleiding nemende om over JACOB DE COSTER van *Maerlant* te handelen, eerst mededeelen, wat ons van dien middeleeuwschen dichter bekend is, en vervolgens met eenige aanmerkingen besluiten.

Hetgeen ons van JACOB DE COSTER van *Maerlant* bekend is, bestaat alleen in eene beschrijving van het onlangs gevonden handschrift, welke wij aan de goedheid van den Heer Tross verschuldigd zijn, en die met zijne toestemming het licht ziet.

Het door mij gevondene hs., zoo schrijft ons de Heer Tross, bestaat uit 229 bladen in klein fo., waaraan evenwel het 5. en 6. ontbreekt; elke bladzijde heeft 2 kolommen van ongeveer 44 regels ieder. Met eene fraaije zeer duidelijke letter en zonder veel verkortingen is het werk op papier geschreven en valt in de eerste helft der XIV. eeuw. De eerste bladzijde is wit gelaten, doch op de keerzijde staat eene in de XV. eeuw aan dit hs. toegevoegde voorspelling, betreffende de maagd van Orleans, zijnde in Latijnsche hexameters vervat, en van eene omschrijvende vertaling in het Nederlandsch vergezeld.

Het werk zelf begint op de eerste zijde van het tweede blad en wel met de volgende woorden:

*Alle de gene, de desse tale
horen willen van den grale,
wannen dat he eirsten quam,
als ick in den walschen vernam,
so zal ick 't dichten in dietschen woert.
Ick en zal nicht laten dorch er voert,
de benyden mijn gedichte;
wante doch alle quade wichte
to der doghet tragen altoes nijt;
hyr umme so wil ick in aller tijt
dat doen, dat se my benyden;
dus solen se vele, de mijn verbliden,
alse van my dan horen tale.
Desse historie van den grale
dichte ick to eren hern Alabrachte*

den heer van Vorne wal myt rechte;
want hoger lude myt hoger historie
manichfolden zulen er glorie
unde korten dar mede er tyt.

Ick wille, dat gy des zeker zyt,
dat ick de historie vele valsche
gevonden hebbe in dat walsch,
dat ze van gode onsen heren sprack,
dat ene dat volk van Romen wrack.

Darumbe merket desse zake,
eyn dichte van onses heren wrake
list men, dat ys wyde bekant,
unde makede eyn pape in Vlaenderlant,
dat saget dat boeck in zijn beginne;
mar ick mene in mynen sinne
dat pape dat nicht en dichte.

Want men mochte nicht gescrieven lichte
wევullig dat gelogen zy,
unde dat zal ick ju proven by,
in der historie, de komet hyr naer.
Unde nu biddick ju, dat is waer,
JACOB DE COSTER van Merlant,
den gy to voren hebbet bekant
in des koninges Alexanders jeeften,
dat gy bidden, dat he volleesten
moete, dat he hevet begonnen,
unde de den genen moete onnen
in des ere he dit began,
dat he moete werden al zulk ein man,
dat des al dat volck unde unser heer
moete hebben loff unde eer,
unde wy myt en moeten komen
in de ere, de men genomen

*noch gescreven nicht en mach,
daer 't sonder nacht is altoes dach.*

De verdere inhoud blijkt het best uit de opschriften der kleine hoofdstukken, waarin het werk verdeeld is, en die door den heer Tross letterlijk gecopieerd zijn, te weten:

Waer umbe unse here wart geboren.

Wo Judas Jhesum verkoffte.

Wo God cruzet wart unde wo he de hellé to brack.

Wo God gewroken wart, van Tytus unde Van Vespasianus.

— — — — — (De twee ontbrekende bladen)

Van Moyses unde van der ydeler stat te tuschen Josep unde Broene was.

Van Broene ende van synen XII zonen, unde wat dar af komen zal.

Van den riken vischer unde van den grale waer dat he quam Hyr begint dat boek van Merlyne, unde wo de duvele benyden dat God de helle to brack unde syne vrent daer ute verlozede.

Wo de duvele alle vergaderden unde koren enen prokurere.

Wo onze vrouwe wart eyn vorsprake van al christenheit, tegen den vian.

Wo gerechticheit unde warheit degedingeden tegen ontfarmicheit unde vrede.

Wo de duvele visierden wo ze zo eynen man mochten maken.

Wo Merlijn gewonnen wart, unde darna wo he geboren wart.

Wo Merlijns moder vor gerichté quam unde wo ze Merlijn quyt makede.

Wo Utegieer Koninck wolde werden, unde hier begint dat derde boeck.

*Wo Teger eynen torn dede maken unde wo men Merlyne
voer zoken.*

*Wo Merlyn Utegier zegede, waer by syn torn vol, unde
van den roden draken unde van den witten draken.*

*Hyr begint dat derde boeck wo Pandragoen unde Oter
Merlyne doen zoken.*

*Wo Merlijn des Koninges raet wert, unde wo ene een
ritter verraden wolde.*

*Wo de Sennes weder in dat lant quemen unde Pandra-
goens doet.*

*Wo Uter Koninck wart, unde wo de zittene van der ta-
felronde gemaket worden.*

*Wo de Koninck Uter Pandragoen des Hertogen wijff
minde van Tintaniel, unde den Koninck Artur dar ane
wan.*

*Wo de Koninck Uter versoende ende Ygeerne to eynen
wive nam.*

*Wo Artur, do he geboren wart, Merlyne gegeven was,
unde van Keyen.*

*Vanden Sennen, unde van den Koninck Uter Pandra-
goens doet.*

*Van den steyne dar dat zweert ynne stach, unde wo de
Koninck Artur to Koninge wart gekoren.*

*Van eynen hove den Koninck Artur hielt to Caredol
dar beyde Koningen Hertogen unde Vorsten quamen.*

*Wo Merlyn Arturs vianden dede vlien, al mit syner
toveryen.*

*Van Merlijns propheciën, unde wa he den Koninck Ar-
tur ontbint.*

Hetzelfde opschrift andermaal:

*Wo de Koninck Artur den Koninck Ban uutsack,
unde van eynen torneye.*

Van Merlijns rade, unde wo he de bodscap dede des Koninch Bans und des Koninch Boharte.

Wo nu tyn Koningen unde eyn Hertoge den Koninch Artur willen bestryden.

Wo Merlijn met den van Bonewick to Logres quam.

Wo de Koninch Barnages unde Magos unde Argos der tyn Koningen lant branden unde belegen.

Wo de Koninch Artur unde de Koninch Ban, unde de Koninch Bohort de elven baronen scoufsterden.

Van Merlijns wonderlikeiden.

Van den elven baronen unde van den Seynen, de in orer landen legen.

Van Gaweyns kintheit unde ziner broder, unde wo des Koninch Arturs suster kinder waren, unde wo se zyn lant beschermeden, wente dat de Koninch Artur quam van Carmelyde.

Wo de Koninch Artur unde de Koninch Ban unde de Koninch Bohort den Koninch Degen hulpen zyn lant verweren tegen den Koninch Rione.

Wo de Koninch Artur unde Jenovere em ierstwerf ondermynden.

Van den Koninch Tradeliant, unde van den Koninch myt den hondert ritters unde van den Seynen.

Van den Koninch Anguissant unde van den Koninch Vryens unde van den Seynen.

Van den Koninch Neutres, unde van Doriles wo ze de Seynen verdreven.

Van den Koninch Clarione unde wo de Seynen branden in allen landen.

Van den Koninch Artur unde van Merlyne unde van Sagrimor.

Van den Koninch Clarione unde van den Hertogen Escans, de tegen Oriens streden.

Van Ywene des Koninch vryen zone; unde van zynen broder, unde van Merlyne.

Van den Koninch Ydier, unde wo Gawyn de kinder bescedde.

Van Gawyne unde van Keyen van Strans unde van Ywene met den witten handen.

Wo Gawein unde zine broder er moeder verloesten.

Van Merlyne unde syner prophecien, unde vvn Blasys zinen mester.

Van den tyn baronen unde oren raet.

Hyr begint dat ander boeck van Merlyne wo de Koninch Artur Jenoveren wan, unde van den twee Koningen unde van den Koninch Rione.

Eynen strijd van den Koninch Rione tegen de vier Koningen.

Van den Koninch Artur unde van den Koninch Rione eynen camp.

Wo de Koninch Ban unde de Koninch Bohort zeven Koningen jageden.

Van den Koninch Ledegan unde van zinen gezellen.

Van den Koninch Amante unde van den Koninch Bohorte unde Gwinebaude synen broder.

Dit boeck zegt ons wo Gawein ende zinen gezellen ritters werden, unde wo de Koninch Claudas wert verdreven.

Wo de casteel van Trebes belegen was.

Van den groten strijt tusschen den Koninch Ban, unde den Koninch Claudas, unde myt ein weren.

Van Merlyne unde van Grisandoles; unde van den Keyser van Rome.

Van des Keyzers bruutlocht van Rome.

Van den twelf baronen unde wo se streden tegen de Seynen.

Hyr hoert van Arturs huwelyk unde wo he Jenoveren truwde unde van der feesten.

*Wo de Koninch Artur zijn wijf to lande voerde , unde
wo de Koninch Lot myt den Koninch Artur street.*

*Vandes Koninch Arturs belove , unde van den heren van
der tafelronden , unde van her Gawyns gelove unde
ziner gezellen.*

*Van eynen torneys dar her Gawijn mester und gezelle
van der tafelronde van wert.*

*Wo de Koninch Lot unde her Gawijn des Koninch
Arturs bodescap doen tot den baronen.*

*Van des Koninch Pelles zone , unde van den Koninch
Ottten unde van zinen kinderen.*

*Van den Koninch Artur unde van Merlyne , unde wo
em de heren gereiden.*

*Wo de vorsten alle vergaderden to Salesbeire , unde wo
de vrede gemaket wart tuschen den vorsten unde den
Koninch Artur.*

*Van Magondes unde wo de Koninch Artur alle de Sey-
nen scoufiert.*

*Van den Koninch Ban , unde van Koninch Bohort ,
unde wo Hector gewonnen wart.*

*Hyr begint dat boeck van den Koninch Artur , unde
van den Koninch Rione , unde van Merlyne mede.*

Wode Koninch Riondat lant van Cermelyde winnenwolde.

*Wo de Koninch Artur den Koninch Rione doet sloech ,
unde van Merlyne.*

*Van Merlyne unde van den Koninch Finalis , unde van
den Koninch Artur , unde van anderen dingen.*

Van den Koninch Artur unde van den Keyser Luoet.

Wo de Koninch Artur street tegen cyne vresliche catte.

*Van den Koninch Artur , unde wo Merlijn besloten
wart daer he nenber ut mach komen.*

*Wo Koninch Artur Merlyne laet zoken unde van den
dwerge.*

*Van heren Ywene unde van den dwerge, unde wo her
Gawyn verwandelt wart to eynen dwerge, unde wo dat
he quam daer he Merlyne to sprack.*

Aan het slot leest men:

*Dezen boek van Merlyne,
dat ick dichte myt myre pine,
in 't jar ons heren wens wondert
do men screef druttien hondert
unde XXVI op den witten dondredach,
de in der weken voer paschen gelach,
do was dit boeck geend,
dar men schone jeesten in vind.*

Wat volgt nu uit deze mededeeling?

1. Dat de dichter van het onlangs gevonden
hs. van *Merlyne* zich noemt JACOB DE
COSTER van *Maerlant*; terwijl de vertaler
van den *Spiegel historiel*, zoo wel in zijne
eigene werken als in die van zijne tijdge-
nooten en opvolgers, volstrekt geenen ande-
ren naam draagt dan dien van JACOB VAN
MAERLANT.

2. Dat het boek van *Merlyne* geschreven is ten
jare 1326, en dus eenen geruimen tijd na
het overlijden van JACOB VAN MAERLANT,
die ten jare 1300, in den ouderdom van
65 jaren, overleed.

Het is waar, voor het jaartal van dit over-
lijden is slechts één bewijs, te weten het
grafschrift te *Damme*; maar zoo men in
aanmerking neemt, dat dit zeer oud en

onmiddellijk na den dood van JACOB VAN MAERLANT genaakt is, voorts dat het ter plaatse zelve; alwaar hij een aanzienlijk ambt bekleedde, gevonden wordt, dan valt er aan de echtheid van dit bericht in geen deele te twifelen.

Bovendien de datums van JACOB VAN MAERLANTS geschriften ondersteunen het bewijs uit het grafschrift ontleend, terwijl de schrijvers uit het begin der XIV. eeuw dit getuigenis nog bijzonder versterken; immers JACOB VAN MAERLANT voltooide den rijmbijbel in 1270, en alzoo in den ouderdom van 35 jaren, waarlijk jong genoeg. Neem echter, dat hij in 1270 nog jonger was, in geen geval echter zal men hem zoo jong kunnen maken, dat hij, die op dat tijdstip ook reeds de *Destructie van Troye*, de *Wrake*, den *St. Franciscus* en vele kleinere werken beëindigd had, nog in 1326 een' roman kon schrijven. Zien wij vervolgens de zoo even bedoelde schrijvers uit het begin der XIV. eeuw, dan vinden wij JACOB VAN MAERLANT bij VAN VELTHEM, die in 1316 zijnen *Spieghel historiael* eindigde, en bij N. DE CLERC, die in 1318 met de *Brabandsche yeeften* gereed was, en bij DEKENS, die zijnen *Leecken spieghel* in 1330 sloot, als een' voorganger, als een' vader der *dietsche dichters* als een' sedert lang overleden landgenoot

vermeld. Het grafschrift verdient dus alle geloof.

Men weet verder, dat JACOB VAN MAERLANT, ofschoon hij in zijne jeugd, door het gezag van HELYNALDUS verleid, de verdichte *historie van Troye* berijmde, later van geene verdichtselen meer hooren wilde, tegen romans in het algemeen ten sterkste was ingenomen, maar het nog bijzonder tegen de boerde van *St. Græle*, van *Arthur en Merlyne* voorzien had. Alle deskundigen weten, wat hij daarover gezegd, of, zoo als hij het zelf noemde, *gescholden* heeft; waaruit men vrijelijk besluiten kan, dat JACOB VAN MAERLANT, al hadde hij tot 1326 geleefd, toch nimmer het boek van *Merlyne* zou kunnen geschreven hebben.

Het blijkt verder:

1. Dat de taal van JACOB VAN MAERLANT met die van het onlangs gevondene hs. aller-aanmerkelijkst verschilt.
2. Dat het boek van *Merlyne* door JACOB DE COSTER van *Maerlant* opgedragen is aan ALABRECHT VAN VOORNE, iets dat met de tijdrekening zeer wel overeenkomt; want deze heer, of liever jonge heer, stierf in 1331 en kan dus zeer wel in 1326 een boek ontvangen hebben (*).

(*) De Heer Lauts, die met de hollandsche graven en

3. Dat JACOB DE COSTER van *Maerlant* meer dan waarschijnlijk te *Maerlant* bij den *Briel* te huis behoorde, en dus een Hollander was.
4. Dat hij behalve *Merlyne* ook de *Yeeften van Koning Alexander* beschreef, en laag nederzag op een boek, getiteld: *Onses heren wrake*, door een Vlaamsch dichter (zijnen naamgenoot JACOB VAN MAERLANT) geschreven.

Gesteld nu eens, JACOB VAN MAERLANT had in 1326 nog geleefd, en een boek kunnen dichten zoo strij-

edelen zeer ingenomen is, wil, dat de *Spiegel historiel* van LODEWIJK VAN VELTHEM almede aan ALABRECHTE werd opgedragen, en dus niet aan den Heer VAN VOORNE, in den lande van *Daalhem* en in de nabijheid van het dorpjen *Velthem* gelegen. Zoo men evenwel op het oog houdt, dat ALABRECHTE, gehuwd aan MACHTELD VAN WEZEMALE, reeds zeer jong en lang voor zijn vader GERARD ten jare 1331 overleed, dan zal men gemakkelijk inzien, wat er van de zaak is. Immers de opdracht van VAN VELTHEMS *Spiegel* geschiedde niet slechts in 1316, toen ALABRECHT nog een kind was, maar het werk zelf, vele jaren vroeger ondernomen, werd geschreven ten dienste van den heere VAN VOORNE, toen reeds door goede daden vermaard, en bij wien LODEWIJK, zoo als hij duidelijk te kennen geeft, wel gaarne een ambt bekleeden zou. Zoo het ALABRECHT niet is, zegt de Heer Lauts, wel nu dan zijn vader; — maar ook dit is, om redenen door VAN WYN *Avondst.* 321 bijgebracht, volstrekt onmogelijk. Aan andere heeren VAN VOORNE valt verder in het geheel niet te denken; want de eenige, die hier in aanmerking zou kunnen komen, is AALBERT AALBERTSZOON, een minnebroeder, ten jare 1318 overleden. Vergelijk ALKEMADE *Beschr. van den Briel* 209.

dig met zijne beginselen als de avonturen van *Merlyne* den tooveraar, dan toch zou hij evenwel geen kwaad gesproken hebben van de vroeger door hem geschrevene *Wrake van Jeruzalem*, of zoo men in dit geval de berisping op eene andere en tot dus verre onbekende *Wrake* wilde toepassen, dan wederom ontbreekt de vermelding van JACOB VAN MAERLANTS eigen werk, onder denzelfden titel, iets dat hij in soortgelijke gevallen niet gewoon was te verzuimen.

Nog meer — JACOB VAN MAERLANT, in 1326 schrijvende, zou voorzeker hoogst bejaard en aan het einde zijner loopbaan geweest zijn, maar dan wederom ware het niet noodig geweest zich te noemen als iemand:

*den gy to voren hebbet bekant
in des koninges Alexanders ycesten.*

Want in dat tijdstip vond men zijnen *Rijmbijbel*, zijnen *Spiegel historiae* en zijnen *Bestiaris* reeds in ieders handen, en bezong men hem als een voorbeeld ter navolging, als een' vijand van alle romantische versiering. DEKENS, over dit een en ander handelende, zeide daarom:

*Noyt men oic ondervant,
dat Jacob van Maerlant
lochene dichte of voirt brochte,
hoe nauwe dat men 't ondersochte.*

Welke *Ycesten van Alexander* er nu in den pro-

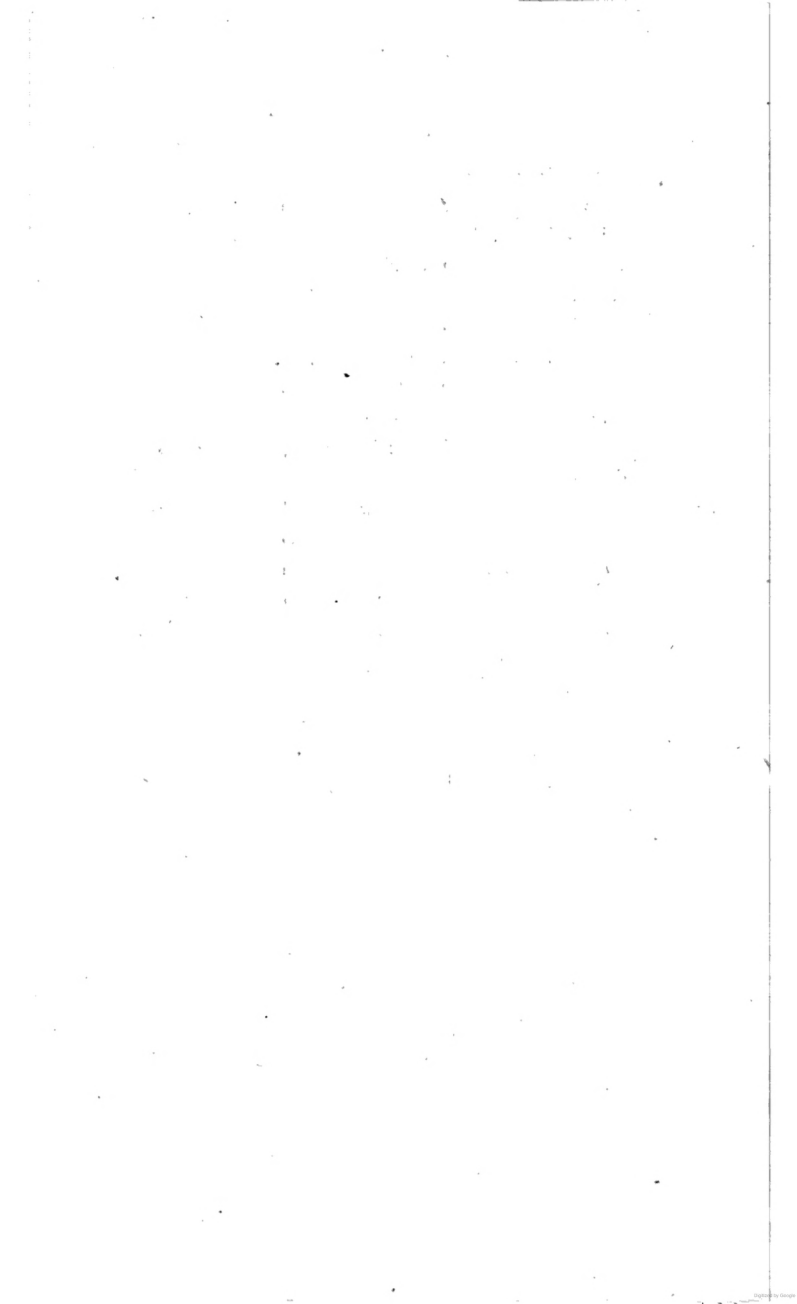
logus van *Merlyne* bedoeld worden, is onzeker: misschien wel de roman *Alexander*, waarvan het Koninklijk Nederlandsch Instituut een handschrift bezit.

Intusschen is het opmerkelijk, dat ook JACOB VAN MAERLANT eene *Alexandreide* schreef, zijnde eene overzetting van zeker heldendicht, door GUALTERUS CASTELLIONE in het Latijn opgesteld.

JACOB VAN MAERLANT, ofschoon de *materie harde swaer* was, vertaalde dit werk in den tijd van een half jaar, en schimpt bij die gelegenheid wederom op de fabelen en Fransche romans, welke de daden van Alexander ten onderwerp hebben.

Hij; die alzoo geen *Merlyne* dichtte, kan ook geene *Yeesten des Koninges Alexanders* geschreven hebben, en beide deze werken komen dus voor rekening van zijnen naamgenoot, die zich als derzelve vervaardiger doet kennen.

Suum cuique; alzoo blijft JACOB VAN MAERLANT de roem van Vlaanderen, en wordt JACOB DE COSTER van *Maerlant* eene plaats gegeven in die fraaije en breede rij van Hollandsche zangers, welke met MELIS STOKES begint, en nog dagelijks vergroot.



Romans du S^t Graal "Les Romans de la table Ronde
furent certainement écrits sur un autre plan que ceux
des Romans du S^t Graal. Les premiers contiennent
seulement les faits romanesques des chevaliers alla-
chés à la cour du roi Artur. Les seconds racontent
les travaux & les fatigues de ces chevaliers qui se
devaient à la recherche du S^t Graal.

(Labbé de la Rue Essai hist. sur les Grands
II. p. 208 où cet auteur discute à ce sujet.)

Tristan & le commencement du S^t Graal Brut Roguesfort
(p. 147) fait deux ouvrages ne valant qu'un seul.
Selon cet écrivain c'est du Brut de Wace que sort
ce roman de Tristan, tandis que Gysfraz de Mon-
mouth & Wace ne disent pas un mot de ce paladin;
enfin il prétend que plusieurs auteurs ont travaillé
au roman de Tristan, quand ils n'y ont eu aucune
part. La cause de toutes ces erreurs est uniquement
la confusion généralement faite des Romans du
Graal avec ceux de la table Ronde (de la rue ib. 212)

Chretien de Troyes a mis en vers français le roman
de Tristan & celui du S^t Graal quelquefois intitulé
Roman de Perceval. Il dit de ce dernier ouvrage
que Philippe d'Alsace, comte de Flandres, lui
en avait donné le livre, et c'est avant l'année 1191
qu'il nous apprend que c'était pour le mettre en vers
français (de la rue ib. p. 217) le livre était probablement

L'ouvrage de l'hermite breton (Ermita Britannus) écrit vers l'an 720 en latin & divisé en deux parties: dans la première il traita du st Gréal & du roi Arthur; dans la seconde il fait l'histoire de la table ronde (Delarue ib. p. 224 où se cite Pitts p. 122. Bale X. 21 - Usher Primordia p. 17). Arctien de Traves fit un roman non achevé Lancelot de la charette dont la comtesse de Champagne lui donna la matière & qu'il dedica à la même princesse femme de Baudouin IX comte de Flandre (ib. p. 242)

Romans L'opinion de ceux qui croient que ces poèmes sont de véritables poèmes épiques est victorieusement combattue par Delarue, ib. p. 267 & par Walter Scott mais littéraires sur les romans